

Az opolei lengyelek megtanulnak békében élni a németekkel

Opole körzet ma Lengyelország része, de a háború előtt Németországgé volt. 1945-ben lakóinak jó része elmenekült a Vörös Hadsereg elől, másokat deportáltak. Az ottmaradottakat „helybeliek”-nek ismerték el az új lengyel hatóságok és értésükre adták, hogy *el kell felejteniük német múltjukat*. Gyakorlatilag még a német nyelvet is betiltották.

Az 1970-es években Nyugat-Németországgal kötött egyezmények értelmében sokan kivándoroltak. A legújabb közvéleménykutatások arra utalnak, hogy aki nem ment el, az azt akarja, hogy a terület ismét Németország részévé váljon.

Ezzel szemben az Opolében lakó lengyelek, akik közül sokan keletről mentek oda 1945-ben, amikor a saját szülőföldjük szovjet terület lett, most a magukénak tekintik ezt az országrészt. Az ő szemükben a nyugatra tolódás a németeket büntető történelmi igazságszolgáltatás része volt. Szerintük a nácik által elkövetett háborús bűnök indokolták, hogy 1945 után „rossz dolguk legyen a németeknek” az olyan területeken, mint Opole.

Amikor 1989-ben megbukott a kommunista rendszer Lengyelországban, a német kisebbség kezdett hangot adni sérelmeinek olyan politikusok vezetésével, mint Gerhard Bartodziej szenátor és Jan Kroll parlamenti képviselő. Főleg a német nyelvhasználati jogot követelték az iskolákban és templomokban, és kívánságaik teljesítését azóta is erélyesen szorgalmazzák. Ahol a német nemzetiségűek vannak többségben, ott mindenütt saját képviselőiket választották be a helyi önkormányzatokba.

„Ma már nincs feszültség a két közösség között. Nagyon sokan megtanultunk a tolerancia jegyében együttélni” – mondja Bartodziej szenátor. Számítalan oka van annak, hogy megszűnt a feszültség. A kormány az elmúlt öt évben olyan törvényhozási keretet hozott létre, amely *garantálja a nemzetiségek jogait*, és még olyan különleges intézkedésekre is kiterjed, amelyek révén a kisebbségek könnyebben juthatnak parlamenti képviselőkhöz.

A német kisebbség jelentős része kivándorolt, csak

az öregebbek maradtak hátra. Opole közelében, Dobrzenben például a mintegy 13.000 lakos közül körülbelül háromezren vándoroltak ki Németországba 1980 óta. További ezren ideiglenesen dolgoznak Németországban. Ezek keresetük egy részét hazaküldik. Sokuknak *kettős állampolgársága* van.

A stabilitást elősegíti a viszonylagos jólét, az alacsony munkanélküliség és az, hogy kevesen vannak a fiatalok. Ez a helyzet még változhat; ha Németországban nehezebben találnának munkát az opolei németek, hazatérésük problémákat okozhatna.

Emellett a terület helyi önkormányzatai józanok. Az egyik helyi vezető Ryszard Zembaczynski vajdasági elöljáró, gyakorlatias gondolkodású fiatalember, akit mindenekelőtt és fölött Opole gazdasági fejlődése érdekel. Nagyon szívesen lát a kerületben külföldi, akár német befektetőket is. Alfons Nossol püspök, a katolikus egyház helyi vezetője szintén a józanság és reális gondolkodás mintaképe. Ezen a környéken született, még a háború előtt, és bevallja, hogy a kisebbség úgy érzi, nem tett érték eleget.

Nossol püspök azonban azt mondja, hogy valaha három nyelven beszéltek az Opolében lakók – csehül, németül és lengyelül. „A legelső írott lengyel mondatot egy német jegyezte fel és egy cseh ejtette ki a XIV. század közepe táján” – mondja annak illusztrálásául, hogy Opolében *több kultúra keveredett* egymással a múltban, és ez a keveredés túléli az elmúlt száz év nacionalizmusát. Szerinte az egyháznak az a dolga, hogy kielégítse a hívők lelki szükségleteit, s ezt „*a saját szívük nyelvén*” tege. Nossol püspök nyilván sosem fogja engedni, hogy a vallás hozzájáruljon a helyi lakosság megosztásához.

Christopher Bobinski (Varsó)

Az **Európai Dialógus**

I. évfolyam I. számából

1995 március/április

(Kiadja az Európai Unió Európai Bizottsága, Brüsszelben)

Schubert beült a zselízi kocsmába...

– Schubert két nyári szezont – májustól októberig, novemberig – töltött Zselízen, Eszterházy gróféknál; a lányok: Mária és Karolina zenetanítója volt. Eddig úgy tudtuk, hogy Zselízen kívül sehol nem járt, én viszont Bécsben rátaláltam Schubert *bátyjához írt leveleire*, amelyben elújságolja, hogy Eszterházyékkel tart

Galgócra, Erdődy grófékhoz. Eszterházyékról tudjuk, hogy sokat utaztak; bár bizonyítékunk egyelőre nincsen, mégis feltételezzük, hogy olyankor Schubertet is magukkal vitték. Felfedeztem továbbá, hogy Schubert egyik tanítványa, a kitűnő zongorista Amadeus Tadeás akkoriban az Érsekújvár közelében lévő Csú-